

Politika és színház viszonya sokféleképpen megközelíthető, és sokféle kérdést vet fel. Zappe László alább olvasható álláspontja szerint egy operett politikatörténete is lehet izgalmasabb akár egy *Hamlet*-rendezés értelmezésénél, de talán nem Bocsárdi László gyulai előadásánál, amely jelentősen eltér a megszokottól, miként az Alföldi Róbert rendezte *Kőműves Kelemen* problémafelvetése is a korábbiaktól, nem szólva hősfelfogásukról. Hősök színeváltozását mérlegeli írásában Budai Katalin is a *Könnyű préda* című Lőrinczy Attila-darab előadásáról, s a Színművészeti Egyetem koreográfus-rendező hallgatóinak *Toldi* című fizikai színházi produkciójáról szólva. Vajon mit kezd egy ilyen előadással az a szemléletmód, amely így vall színházi eszményéről: „... az adott művet nem mint egy rendező kísérleti terepét gondoljuk el, hanem a mai kor modern színházi elvárásait figyelembe véve a hagyományos, műközelési ábrázolásmódot tartjuk elsődlegesnek”. Az idézet Dörner Györgynek az Új Színház igazgatói posztjára benyújtott pályázatából való, aki feltehetően ugyanolyan kevéssé ismeri például a beadványban is hivatkozott határon túli magyar színházakat, mint azok a politikusok, akik a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiváljának megnyitóján rendre fellépnek, rendkívül anakronisztikus jelenségekként hatva. A fesztivál sorsának alakulásában nem kis szerepe van e politikusi magatartásnak, mentalitásnak, amely a határon túli magyarságot homogénnek, egyéredűnek, egyakarátúnak képzele, s ekként is kezeli, pusztán a szavazataiért küzdve, helyzetét azonban kevéssé

ismerve és azzal kevéssé törődve. Pedig egy-egy jó marosvásárhelyi, sepsiszentgyörgyi, kolozsvári stb. előadásból sok mindent megérthetnének, nemcsak az ottani, de a magyarországi helyzetet, közérzetet tekintve is, és tán a „hagyományos, műközelési ábrázolásmód” mibenlétéről való gondolkodást is segítené e színházak munkájának megismerése, amelyek helyenként igen keményen fogalmaznak a színpadon hatalom és politika viszonyáról. Ahogyan az osztrák parlament üléstermében előadott Christoph Marthaler-rendezés is a Bécsi Ünnepi Hetek résztvevőjeként, amelyben a magyar parlament szereplőinek szövegei is megjelennek, vagy a hamburgi Thália Színház ugyancsak a Bécsi Ünnepi Hetek keretében látható volt, napi hírekből dolgozó előadása. A hatalom által cseppet sem preferált orosz avantgárd jelentős alkotóját, Alekszandr Rodcsenkót ugyancsak Bécsben „fedezték fel” újra, egy fotókiállítás erejéig, hatásában azonban minden bizonnyal hosszabb távra. Fotókiállítás elevenítette fel a 100 éve született Gobbi Hilda életművét a POSZT-on, s a díszvendég Bodrogi Gyula pályáját is – ugyanakkor a POSZT momentán politika és színház kapcsolatának rendkívül összetett problémahalmazát is híven tükrözi. A független produkcióként született *Római vakáció* felüdülést hoz, és Rómába repít – ha csak áttételesen is –, Verdi hazájába, aki maga is keményen politizált.

SZÜCS KATALIN ÁGNES

/Részlet/

Szegedi Szabadtéri Játékok

ÚTTÖRÉSNEK MEGTESZI

Jacobi–Vinnai–Varró: Leányvásár

Némelyik operett politikatörténete alighanem izgalmasabb, mint akár a *Hamlet*, akár a *III. Richárd* értelmezéseinek változatai. A kisebb-nagyobb változtatások bizonyára éppoly jól jellemzik korukat, mint a gyökeres átalakítások. A *Marica grófnő*ben hol, miért vágyakoznak Kolozsvárra vagy Varazsra, mikor, miért lesz a *Viktória* félelmetes Oroszországból Szovjet-Oroszország, miként lesz a *Valahol Európában* nyilas pribékből hatalmaskodó ávos? Kinek akar éppen megfelelni az átrendezés, átírás: a közönségnek vagy a hatalomnak. Vagy éppen a színpadra állító saját belső művészi meggyőződésének, igényességének. Mert ilyen is van: például a hetvenes-nyolcvanas évek kaposvári operett-előadásai, mint Szőke István lehengerlő tempójú *Nebáncsvirág*-rendezése, **Eörsi István** átírási kísérlete a *Marica grófnő*vel, amikor egy felvonáson át váltogatja a bécsi és a pesti verziót, vagy Ács János igazul ironizáló *Csárdáskirálynője*, majd Mohácsi János totálisan megújított, a XX. századi magyar történelembe mélyen beegazoló változata Kálmán Imre főművére.

A *Leányvásár* 1941-es filmváltozata talán nem is a legérdekesebb, de azért igen jellemző példa ebben a sorban. *Jacobi Viktor* Bródy Miksa és Martos Ferenc szövegeire 1911-ben komponált operettje harminc év múltán és két évtizeddel a szerző halála után az amerikai vadnyugatról átkerült az európai vadkeletre. A Jacobi zenéjéhez Podmaniczky Félix által írt történet szerint a tréfás leányvásár az erdélyi Palánkon zajlott, egy valószínűleg nem létező településen, de amelyet nyilván a második bécsi döntéssel Magyarországhoz nemrég visszacsatolt területen kell elképzelnünk (bár a filmben egy alkalommal csángóknak mondják az ottaniakat, ami azonban teljes képtelenség). A film olyan felvonulással, meneteléssel, masírozással kezdődik, mintha a leányvásárra készülők, népviseletbe öltöztetett statisztahad meg sem akarna állni a következő olimpiáig vagy dzsemboriig. Jacobinak a magyar vidékhez csöppet sem illő zenéjére vonulnak jobbról balra, balról jobbra, hátulról szembe, előlről hátra. Szörnyen vidámak és harciasak. Ám az általános, semmilyen tájhoz nem köthető

álnépieskedéshez rövidesen a pesti bohózatgyártás paneljei társulnak, a főhős dr. Haday (Sárdy János) ügyvédje (Bilicsi Tivadar) útján kívánja visszaperelni a Kanadából hazatért milliomostól (Mihályffy Béla) az apjától kicsalt vagyont, jogos örökségét, amelynek egy része legalábbis erdélyi birtokban fekszik. A főszereplő úriemberek (a leányvásáron házasságba csalt leány Szeleczy Zita) szerelmeskednek és jogászknak, a komikusok egyik fele (Tompá Sándor mint falusi bírósági írnok, Kiss Manyi mint népi eredetű szobalány) pompásan műparasztkodik (helyi színekre még csak kísérletet sem téve), a másik fele pedig szokványos félreértéshumorban lubickol (Latabár Kálmán mint álgróf fölbérelt parkett-táncosként színvonalasan hozza önmagát, Vaszary Piri tolazkodó-fontoskodó nagynéniféleség szerepében tüntet csúfságával). Zsurzs Éva 1985-ös tévéfilmje sem profizmusban, sem politikai szolgálatkészségben nem közelíti meg a II. világháború elején készült elődjét. Pontosabban szolgálatkészsége alighanem kimerül szintelen, szagtalan apolitikus-

[...]